

فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد شوشتر

سال پنجم، شماره سیزدهم، تابستان ۱۳۹۰

تاریخ دریافت: ۹۰/۴/۱ تاریخ پذیرش: ۹۰/۵/۳

صص ۱۵۸ - ۱۲۵

بررسی عوامل موثر بر اعتماد اجتماعی در بین دانشجویان (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه‌های شهر جهرم)

بهبود خادمی^۱، محمدرضا ایروانی^۲، الهام دیندار^۳

چکیده

این پژوهش بر اساس رویکرد جامعه شناختی به بررسی و مطالعه اعتماد اجتماعی پرداخته است نوع مطالعه، پیمایشی است. جامعه آماری تحقیق، دانشجویان دانشگاه‌های (آزاد اسلامی، پیام نور، مرکز آموزش عالی و علوم پزشکی) شهر جهرم است که ۳۷۰ نفر از آنها به عنوان نمونه مورد بررسی قرار گرفتند. داده‌های جمع آوری شده به کمک پرسشنامه و با استفاده از روش‌های آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار، فراوانی، درصد) و آمار استنباطی (تحلیل واریانس، تحلیل رگرسیون و تحلیل مسیر) مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت.

متغیر وابسته در این پژوهش اعتماد اجتماعی و متغیرهای مستقل عبارتند از: پایگاه اقتصادی اجتماعی، شبکه روابط اجتماعی و عضویت در انجمن‌های داوطلبانه. علاوه بر سنجش متغیرهای اصلی تحقیق، متغیرهایی هم تحت عنوان متغیرهای فردی در این پژوهش دخالت داده شده‌اند. یافته‌های پژوهش نشان دادند که بین متغیرهای شبکه روابط اجتماعی، عضویت در انجمن‌های داوطلبانه و اعتماد اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. اما بین متغیرها پایگاه اقتصادی- اجتماعی، مقطع تحصیلی، نوع دانشگاه و اعتماد اجتماعی رابطه معناداری وجود ندارد و نتایج رگرسیون چند متغیره نشان دادند که شبکه روابط اجتماعی تاثیر گذارترین عامل در اعتماد اجتماعی است. در این پژوهش میزان اعتماد دانشجویان در قالب اعتماد به مشاغل، اعتماد بین شخصی و اعتماد نهادی نیز سنجیده شده است. نتایج نشان می‌دهد که میزان اعتماد اجتماعی ۱۷ درصد پاسخگویان اعتماد کم، ۷۵ درصد متوسط و ۸ درصد زیاد است.

واژه‌های کلیدی: اعتماد اجتماعی، سرمایه اجتماعی، شبکه روابط اجتماعی

مقدمه

به باور برخی از جامعه‌شناسان دهه ۹۰ دوره ظهور موضوعات جدیدی بود که سرمایه اجتماعی^۱ مهم‌ترین آنها را تشکیل می‌داد به عقیده رابرت پاتنام^۲ یکی از مهمترین نظریه‌پردازان سرمایه اجتماعی درحالی که سرمایه مادی به دارائی‌های مادی و سرمایه انسانی به ویژگی‌ها و استعداد‌های افراد اشاره دارد، سرمایه اجتماعی ناظر بر ارتباطات و شبکه‌های اجتماعی، هنجارها و اعتماد متقابل ناشی از آنهاست. از نظر پاتنام سرمایه اجتماعی بر قابلیت جامعه برای ایجاد انواع انجمن‌های داوطلبانه^۳ دلالت دارد که افراد را به همکاری با یکدیگر و در نتیجه حفظ تکثرگرایی دموکراتیک تشویق می‌کند (توسلی، ۱۳۸۴). لذا ویژگی ذاتی آن این است که در روابط اجتماعی شکل می‌گیرد و در درون روابط و ساختار افراد یافت می‌شود (شارع پور، ۱۳۸۰: ۱۶۵). سرمایه اجتماعی از ارزش‌های غیر رسمی حاصل از تعاملات

1- Social Capita

2- Putnam

3- - Valantary association

اجتماعی همچون اعتماد، مشارکت، صداقت، قانون مندی و دیگر سجایای انسانی است که تسهیل کننده مشارکت انسان‌ها در جامعه و همچنین تولید کننده دیگر انواع سرمایه است. (یارمحمد توسکی، ۱۳۸۴: ۵) سرمایه اجتماعی دارای ارکان مختلفی است که اعتماد^۱ مهم ترین رکن تشکیل دهنده آن و یکی از مفاهیم کلیدی جامعه شناسی است.

اعتماد به عنوان یکی از محورهای مهم فلسفه اجتماعی و اخلاقی ریشه در سال‌های دیرینه تاریخ بشر دارد (الوانی، ۱۳۸۰: ۵). و یکی از عناصر بنیادین تعامل اجتماعی است که در حل مسائل مربوط به نظم اجتماعی نقش تعیین کننده‌ای دارد (باستانی، ۱۳۸۷: ۴۱). و عاملی کلیدی در روابط متقابل نوین و نوعی سازوکار انسجام دهنده است که وحدت را در نظام اجتماعی ایجاد و حفظ می‌کند. در حقیقت اعتماد پدیده‌ای چند وجهی است و بیانگر تمایل به اثرپذیری از گروه‌های دیگر است (بیرانوند، ۱۳۸۶: اینترنت). بنابراین نیاز افراد به اعتماد اجتماعی از وابستگی متقابل آنان به دیگران ناشی می‌شود و افراد اغلب وابسته به این هستند که دیگران به آنها کمک کنند تا ارزش‌هایی را بدست بیاورند یا حداقل ناامید نشوند. اعتماد اغلب به عنوان یک چسب که حالت چسبندگی دارد یعنی ادامه روابط با دیگران را تحسین می‌کند و افراد را به عمل کردن کارآمد تر و مؤثر تر قادر می‌سازد. اعتماد عدم اطمینان به نتایج آینده را کاهش می‌دهد و فرایند تصمیم‌گیری را تسهیل می‌کند و یک نظمی از تفکر را برای ما فراهم می‌کند در واقع یک نظم را در ذهن ما بوجود می‌آورد. (Lewicki: 2005)

بیان مسأله

مقوله اعتماد اجتماعی یکی از بحث‌هایی است که در حوزه علوم اجتماعی در سال‌های اخیر بخصوص در کشورهای در حال توسعه مثل ایران مورد توجه قرار گرفته است و اینکه این بحث نه تنها در حوزه جامعه‌شناسی به صورت عام، بلکه در مباحث توسعه اجتماعی نیز جایگاه ویژه‌ای یافته است. به عنوان نمونه می‌توان به برنامه چهارم توسعه اشاره کرد که در آن اعتماد

اجتماعی به‌عنوان یکی از مهمترین شاخص‌های سرمایه اجتماعی مطرح شده است. اما کاهش اعتماد اجتماعی در ایران دهه‌های اخیر، مسأله‌ای است که بسیاری از محققان آن را بررسی و گوشزد کرده‌اند و همچنین نتایج مطالعات مختلف در سطح کشور حاکی از پایین بودن اعتماد اجتماعی در نزد اقشار مختلف اجتماع است، این دسته از مطالعات عوامل اقتصادی-اجتماعی متفاوتی نظیر افزایش سطح تحصیلات و فزونی دانش آموختگان سطوح عالی تحصیلی و ... را دلایل و عوامل اصلی این وضعیت شمردند (ارمکی، کمالی، ۱۳۸۳: ۱۰۰). از آنجا که گسترش اعتماد اجتماعی به‌عنوان یکی از مولفه‌های سرمایه اجتماعی نیازمند شناسایی نقش مجموعه عوامل است و در این زمینه جوانان و به‌خصوص جوانان دانشجویی که شکل‌گیری اعتماد آنان در همه ابعاد دستخوش دگرگونی شده است دیگر اعتماد را فقط منحصر به خانواده و دوستان محدود نمی‌کنند و با بازاندیشی که استفاده از ارتباطات و اطلاعات برای آنان فراهم نموده به اعتماد اجتماعی خود در سطوح مختلف جهت و شکل می‌بخشند. بنابراین روشن کردن عوامل موثر در اعتماد اجتماعی در میان دانشجویان که آینده جامعه در دستان آنها رقم می‌خورد، می‌تواند نقش بسیار اساسی در شکل‌گیری اعتماد اجتماعی یا عدم اعتماد اجتماعی و القای آن به آحاد یک جامعه ایفا کند. در این راستا، هدف پژوهش حاضر، بررسی اعتماد اجتماعی و عوامل مرتبط با آن در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر جهرم است.

اهمیت مسأله

سنجش عواملی که بر روی اعتماد موثر هستند باعث شکل‌گیری اعتماد در بین اعضا جامعه می‌شوند. از آنجایی که اعتماد حسن ظن افراد در روابط اجتماعی، یکی از ضروریات ایجاد پیوستگی و انسجام اجتماعی است، لذا سنجش و بررسی عوامل موثر بر شکل‌گیری آن می‌تواند ما را از واقعیت نظم و انسجام جامعه آگاه سازد.

میل به مشارکت و همکاری توأم با اعتماد است، بنابراین بررسی آن ما را از چگونگی تمایل دانشجویان که در این پژوهش، جامعه آماری ما را تشکیل می‌دهند به شرکت در فعالیت‌های اجتماعی و داوطلبانه که زمینه ساز ایجاد جامعه مدنی است آگاه می‌سازد.

تعیین و شناسایی عوامل موثر بر اعتماد ما را از وجود امنیت و آرامش روانی در سطح جامعه رهنمون نموده کمک می کند که راحت تر به این مهم دست یابیم. از آنجایی که اعتماد شاخص سرمایه اجتماعی بوده و سرمایه اجتماعی که در ادبیات توسعه از آن به عنوان کلید مفقوده ی توسعه یاد می کنند، نقش اساسی و کلیدی در اجرای برنامه های توسعه بر عهده دارد. لذا اطلاع از وضعیت اعتماد در جامعه ما را از چگونگی سرمایه اجتماعی موجود آگاه می سازد.

همچنین از فواید این پژوهش این خواهد بود که سنجش اعتماد و عوامل موثر بر آن ما را قادر خواهد ساخت که با دیدی تحلیلی به بررسی این مساله مهم اجتماعی پرداخته و دیدگاهی جامع نسبت به اعتماد در جامعه دانشگاهی مورد نظر پیدا کنیم.

اهداف پژوهش

هدف کلی بررسی عوامل موثر بر اعتماد اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه های چهارم است.

و اهداف جزئی عبارتند از:

- ۱- شناخت رابطه بین جنس و اعتماد اجتماعی؛
- ۲- شناخت رابطه بین وضعیت تاهل و اعتماد اجتماعی؛
- ۳- شناخت رابطه بین مقطع تحصیلی و اعتماد اجتماعی؛
- ۴- آشنایی با رابطه بین پایگاه اجتماعی - اقتصادی و اعتماد اجتماعی؛
- ۵- شناخت رابطه بین عضویت در انجمن های داوطلبانه و اعتماد اجتماعی؛
- ۶- آگاهی یافتن از رابطه بین شبکه روابط اجتماعی و اعتماد اجتماعی؛
- ۷- آگاهی یافتن از رابطه بین نوع دانشگاه و اعتماد اجتماعی.

و سایر اهداف خاص عبارتند از: بررسی مفاهیم اعتماد، اعتماد اجتماعی و مبانی نظری مربوط به آن، مطالعه عواملی که می تواند بر اعتماد اجتماعی جامعه آماری مورد نظر تاثیر گذار باشد.

فرضیه‌های تحقیق

- ۱- به نظر می‌رسد بین جنس و اعتماد اجتماعی رابطه وجود دارد؛
- ۲- به نظر می‌رسد بین وضعیت تاهل و اعتماد اجتماعی رابطه وجود دارد؛
- ۳- به نظر می‌رسد بین مقطع تحصیلی و اعتماد اجتماعی رابطه وجود دارد؛
- ۴- به نظر می‌رسد بین پایگاه اجتماعی اقتصادی خانواده و اعتماد اجتماعی رابطه وجود دارد؛
- ۵- به نظر می‌رسد بین شبکه روابط اجتماعی و اعتماد اجتماعی رابطه وجود دارد؛
- ۶- به نظر می‌رسد بین عضویت در انجمن‌های داوطلبانه و اعتماد اجتماعی رابطه وجود دارد؛
- ۷- به نظر می‌رسد بین نوع دانشگاه و اعتماد اجتماعی رابطه وجود دارد؛

انواع اعتماد اجتماعی

اعتماد دارای صور مختلفی است؛

اعتماد بنیادی: که خصلت وجودی دارد، انسان‌ها از طریق آن خود را تعریف می‌کنند و هویت انسان‌ها در گرو این اعتماد است.

اعتماد بین شخصی: در این نوع اعتماد در پی رابطه‌ای - تعریف شده - با دیگران هستیم. شعاع این رابطه باز هم محدود است.

اعتماد تعمیم یافته: شعاع رابطه در این اعتماد گسترده‌تر است و وقتی مطرح می‌شود که از حوزه خانواده و همسایگی بیرون می‌رویم و با نهادهای عمومی و اصناف و گروه‌هایی که با ما فاصله دارند، وارد رابطه می‌شویم.

اعتماد به نظام‌های تخصصی: این اعتماد در دوره جدید و به خصوص در کشورهای پیشرفته مطرح است؛ گاهی این اعتماد را از طریق مارک‌های آن نظام‌ها می‌شناسیم، بدون آنکه رابطه‌ای نزدیک با آنها داشته باشیم؛ این نوع اعتماد انتزاعی‌ترین نوع اعتماد است

در این پژوهش، تأکید اصلی بر اعتماد اجتماعی (رقیق) است که از لوازم جامعه مدرن محسوب می‌شود و بدون آن عملکرد نظام اجتماعی دچار اختلال می‌گردد. به علاوه، اعتماد خاص (غلیظ) که گستره آن محدود به افراد آشنا است نیز مورد بررسی قرار می‌گیرد. لازم به

ذکر است که تقسیم بندی اعتماد اجتماعی به دو بعد رقیق و غلیظ، بر گرفته از نظریه پاتنام است.

در تعریف اعتماد اجتماعی آمده است که: صورتی از روابط اجتماعی است که مقوم تعامل و کنش اجتماعی، جمعی اعضاء جامعه در عرصه‌ها مختلف اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی است که به مانند دیگر واقعیت‌های اجتماعی تغییرپذیر و متأثر و اثرگذار بر بافت اجتماعی و فرهنگی جامعه است (غفاری، ۱۳۸۲).

به عبارت دیگر نگرش مثبت فرد نسبت به سایر اعضای جامعه ویژگی اصلی این نگرش آن است که متضمن مخاطره می‌باشد و در شرایط عدم قطعیت حاصل از فقدان آگاهی و شناخت کامل طرف مقابل، رخ می‌دهد (منصوریان، ۱۳۸۸: ۲۰۰).

پیشینه تحقیق

افشانی و همکارانش در سال ۱۳۸۸ به بررسی اعتماد اجتماعی در شهر یزد پرداخته‌اند. یافته‌های تحقیق نشان داد که میزان اعتماد اجتماعی در بین مردان بیش از زنان و در بین افراد متأهل بیش از افراد مجرد بوده است. متغیرهای میزان دینداری، وضعیت اشتغال، جنسیت، میزان مشارکت اجتماعی، روابط اجتماعی و انسجام هنجاری تأثیر معنی داری بر میزان اعتماد اجتماعی داشتند. در بین متغیرهای مستقل تحقیق، انسجام هنجاری بیشترین سهم را در تبیین میزان اعتماد اجتماعی داشته است (افشانی و همکاران، ۱۳۸۸).

قریشی و صداقت (۱۳۸۸)، نقش عوامل فرهنگی- اجتماعی مرتبط بر شکل گیری اعتماد اجتماعی را در بین شهروندان تبریزی بررسی کرده‌اند نتایج بررسیشان نشان می‌دهد که بین متغیرهای سطح شهروندی، نگرش دینی، مشارکت اجتماعی، پایگاه اجتماعی- اقتصادی، فقر فرهنگی، جنسیت، وضعیت تاهل، تحصیلات، سن، شغل با اعتماد اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد (قریشی، صداقت، ۱۳۸۸).

اجاقلو و زاهدی (۱۳۸۷) به بررسی اعتماد اجتماعی و عوامل موثر بر آن در بین ساکنان شهر زنجان پرداخته‌اند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که بین متغیرهای سنت گرایی و دو بعد

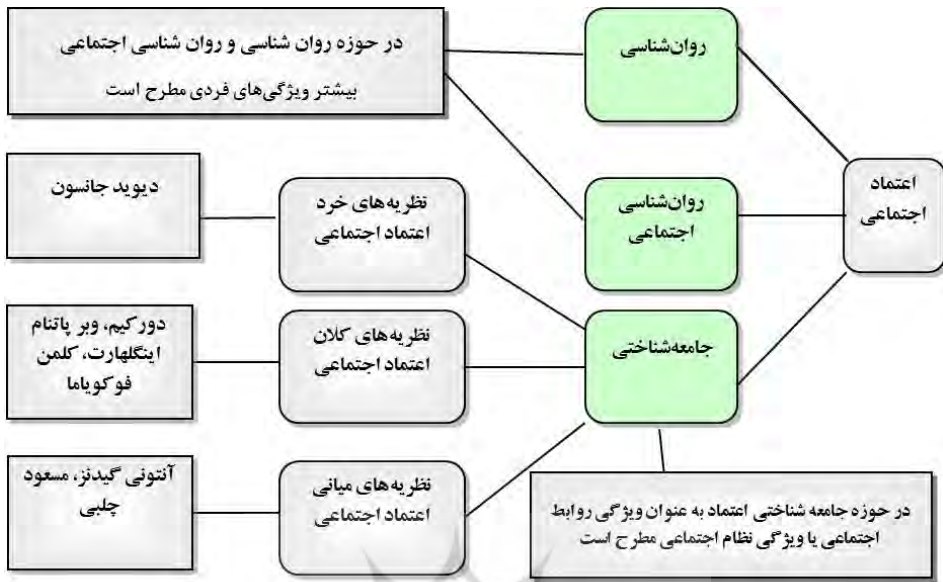
اعتماد یعنی صراحت و صداقت رابطه معنادار مستقیمی وجود دارد. بین متغیر پایگاه اجتماعی و اعتماد تعمیم یافته هم رابطه معنی داری مشاهده نشد فقط بین یک بعد از پایگاه اجتماعی یعنی منطقه سکونت، میزان مطالعه، محل تولد افراد، تحصیلات پاسخگویان و اعتماد اجتماعی رابطه معنادار وجود داشت. و بین متغیرهای سن، جنسیت، وضعیت تاهل، مدت اقامت در شهر، نوع زبان، میزان تماشای تلویزیون، رفتن به سینما و اعتماد اجتماعی رابطه معنی داری وجود نداشت.

عباس زاده (۱۳۸۲) در پژوهشی با عنوان عوامل مؤثر بر شکل گیری اعتماد اجتماعی دانشجویان در نمونه ای شامل ۲۴۸ نفر از دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تبریز به بررسی اعتماد اجتماعی پرداخته است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که امنیت اجتماعی، پایبندی به نقش اجتماعی، همکاری، سرمایه اجتماعی و تعاملات ابزاری به ترتیب مؤثرترین عوامل تأثیرگذار بر اعتماد اجتماعی هستند (عباس زاده، ۱۳۸۲).

کاظمی پور (۲۰۰۶) به بررسی تاثیر شرایط اعتماد در شهر اورگانا با استفاده از اطلاعات چرخه ۱۷ مطالعات اجتماعی - عمومی کانادا (GSS) پرداخته است. در این مطالعه چهار متغیر میزان جمعیت، جمعیت مهاجر، میزان درآمد، سطح نابرابری درآمد و تفاوت نژادی مورد بررسی قرار گرفته اند. و تحلیل نتایج نشان می‌دهد که با افزایش جمعیت و افزایش سطح نابرابری درآمد بطور نرمال سطح اعتماد پایین می‌آید اما بین درآمد و اعتماد رابطه مستقیمی وجود دارد. و در مورد گوناگونی نژادی این مطلب وجود دارد که هرچه جمعیت شهر ناهمگون تر باشد سطح اعتماد سراسری کاهش می‌یابد (کاظمی پور، ۲۰۰۶).

مبانی نظری

بررسی منابع مربوط به اعتماد اجتماعی نشان می‌دهد که این مفهوم را از دیدگاه‌های مختلف روان‌شناسی، روان‌شناسی اجتماعی و جامعه‌شناختی می‌توان مورد بررسی قرار داد.

نمودار ۱ منابع و مأخذ مربوط به اعتماد اجتماعی

نظریه‌های کلان اعتماد اجتماعی

نظریه پردازان کلان‌نگر از جمله اسپنسر، پارسونز، تونیس، دورکیم، زیمل، مارکس، وبر، اینگهارت، پوتنام، فوکویاما و لومان معتقد به عوامل ساختاری و کلان اعتماد هستند. همه این نظریه پردازان سطح تحلیل کلان را برای بررسی خود درباره اعتماد برگزیده‌اند. همین‌طور در بررسی و تحلیل مفهوم اعتماد، سطح مطالعه خود را بر روی ساخت اجتماعی متمرکز ساخته‌اند. نظریه پردازان کلان‌نگر اعتماد را به‌عنوان ویژگی روابط اجتماعی و یا ویژگی نظام اجتماعی و به‌طور کلی به‌عنوان یک ویژگی جمعی مفهوم‌سازی می‌کنند (اجاقلو، زاهدی، ۱۳۸۷: ۹۹). طبق این نظریه اعتماد محصول تجربه است ما در پاسخ به تغییرات پیرامونمان به‌طور پیوسته مشغول بازسازی و نوسازی احساساتمان در اعتماد و بی‌اعتمادی هستیم (عبدالملکی، ۱۳۸۷: ۱۰۳). در زیر به نظریه پاتنام می‌پردازیم:

از جمله مسائل مورد علاقه پاتنام تبیین منشاء اعتماد اجتماعی است. وی معتقد است اعتماد، همکاری را تسهیل می‌کند و هر چه سطح اعتماد در جامعه ای بالاتر باشد، احتمال همکاری

هم بیشتر خواهد بود.. پاتنام می گوید اعتماد اجتماعی در جوامع مدرن از دو منبع مرتبط به هم ناشی می شود: ۱- هنجارهای معامله متقابل ۲- شبکه های مشارکت مدنی. هنجارهای موجود اعتماد به این دلیل توسعه می یابند که هزینه معاملات را پایین می آورند و همکاری را تسهیل می کنند.

به نظر پاتنام یک هنجار مؤثر مبتنی بر معامله متقابل عمومی، با شبکه های انبوهی از مبادلات اجتماعی مرتبط است، که بین این شبکه ها، انجمن های داوطلبانه دارای اهمیت بیشتری هستند. انجمن های داوطلبانه اساساً شامل، باشگاه های ورزشی و انجمن های فرهنگی می شود، که دارای کارکردهای مثبتی جهت بسط یک پارچگی و وفاق هستند (رحمانی، کاووسی، ۱۳۸۷: ۴۵).

پاتنام در بحث از اعتماد با توجه به شعاع اعتماد به دو نوع اعتماد شخصی (اعتماد غلیظ^۱) و اجتماعی اشاره دارد و نوع دوم را که در ادبیات سرمایه اجتماعی بعضاً اعتماد تعمیم یافته (اعتماد رقیق^۲) نیز نامیده می شود، سودمند تر برای جامعه می داند. به نظر وی این نوع اعتماد شعاع اعتماد را از فهرست کسانی که می شناسیم فراتر می برد و همکاری گسترده تر در سطح جامعه را موجب می گردد (توسلی، ۱۳۸۴: ۱۶).

نظریه های خرد اعتماد اجتماعی

در مقابل نظریه های کلان اعتماد، نظریه های خرد در تحلیل و بررسی اعتماد به عوامل فردی و خرد توجه دارند. یعنی عواملی که متأثر از برخوردها، مبادلات و یا ویژگی های زیستی، روانی و شخصیتی فرد یا افراد است. در واقع، این دیدگاه بیان می کند که اعتماد یک ویژگی یا خصوصیت فردی است، بنابراین با ویژگی ها و رفتارهای فردی مانند تحصیلات، طبقه اجتماعی، درآمد، سن، جنس، احساس موفقیت، احساس رضایت و نظایر آن ارتباط دارد.

1- thin trust
2- thick trust

نظریه پردازانی چون اریکسون، کلمن، بلاو، جانسون و کریستوفر مرو از منظر نظریه‌های خرد به بررسی و تحلیل مفهوم اعتماد پرداخته‌اند. در زیر به نظریه جانسون می‌پردازیم:

طبق دیدگاه جانسون، اعتماد اجتماعی، جنبه‌ای از روابط اجتماعی است که مدام، در حال تغییر و پویایی است و این اعمال اجتماعی افراد است که سطح اعتماد را در روابط اجتماعی آنها افزایش یا کاهش می‌دهد. جانسون معتقد است که در یک رابطه مبتنی بر اعتماد، این عناصر وجود دارند: صراحت و باز بودن، سهمیم کردن، پذیرش، حمایت، تمایلات همکاری جویانه، رفتار مبتنی بر اعتماد، رفتار قابل اعتماد، اعتماد کننده بودن و قابلیت اعتماد داشتن (قدیمی، ۱۳۸۶: ۳۳۳).

به نظر جانسون افراد وقتی قابل اعتمادند که نسبت به طرف مقابل، ابراز استقبال، حمایت و همکاری کنند، همانند زمانی که نسبت به صراحت و افشاگری او پاسخ و عکس العمل مساعد متقابل نشان می‌دهند. به باور جانسون پذیرش شاید اولین و عمیق‌ترین عنصر در یک رابطه باشد، بنابراین اعتماد بین فردی از طریق مخاطره و تأیید ایجاد و از طریق مخاطره و عدم تأیید نابود می‌گردد، بدون مخاطره اعتمادی وجود ندارد و رابطه نمی‌تواند پیش رود (قریشی، صداقت، ۱۳۸۸: ۸۰).

لیکن در این میان به نظر می‌رسد که مناسب‌ترین راه برای بررسی عوامل مؤثر بر اعتماد اجتماعی، دوری‌گزینی از هرگونه خردنگری و کلان‌نگری محض و بررسی جامع و همه‌جانبه اعتماد هم از طریق پرداختن به وجه کنش و هم از طریق پرداختن به وجه ساخت اجتماعی مفهوم اعتماد می‌باشد. در بین این نظریه‌های خرد و کلان اعتماد، نظریه‌پردازانی چون گیدنز هرگونه تقلیل‌گرایی را در بررسی مفهوم اعتماد رد کرده و بر ارتباط پدیده‌های خرد و کلان و ترکیب و تلفیق این دو سطح در تحلیل و بررسی اعتماد اجتماعی تأکید می‌کنند (اجاقل، زاهدی، ۱۳۸۷: ۱۰۰).

گیدنز اعتماد را به عنوان اطمینان از اعتماد‌پذیری اشخاص یا اتکا بر کیفیت یا ویژگی یک شخص و یا صحت یک عبارت و گفته توصیف می‌کند و آن را نقطه شروع مناسبی در

تعریف این مفهوم می‌داند. در دیدگاه گیدنز اعتماد انتظار بر آورده شدن چشم داشت‌ها در مورد رویدادهای احتمالی است (گیدنز، ۱۳۷۷: ۳۷)

گیدنز معتقد است که چهار زمینه محلی اعتماد در فرهنگ‌های پیش مدرن رواج داشت، . اولین زمینه اعتماد نظام خویشاوندی^۱ است. دومین عامل اجتماعات محلی هستند. سومین عامل به جهان بینی مربوط می‌شود. عقاید دینی ممکن است منبع اضطراب یا حرمان شدیدی باشند. از جهات دیگر، محیطی آکنده از امنیت را برای مومنان ایجاد می‌کنند. در واقع دین یکی از ابزارهای سازمان دهنده اعتماد است. چهارمین زمینه اصلی روابط مبتنی بر اعتماد در فرهنگ‌های پیش مدرن خود سنت است. سنت، به معنای شیوه سازمان دهی عقاید و مناسک، به ویژه در نسبت با زمان است. مناسک غالباً جنبه ای اجباری به سنت می‌دهند، اما عمیقاً آرام بخش نیز هستند زیرا مجموعه اعمال معینی را آکنده از کیفیت آیینی می‌سازند. بنابراین تا زمانی که اعتماد به پیوستگی گذشته، حال و آینده را حفظ می‌کند و این اعتماد را به اعمال اجتماعی قاعده مند متصل می‌سازد، سنت به شیوه ای اساسی در امنیت وجودی سهیم است.

از دیدگاه گیدنز، اعتماد در نظام‌های پیش از مدرن از نوع پایبندی چهره دار و مبتنی بر هم حضوری بوده است. در حالی که در مدرنیته و جهان مدرن امروزی وضعیت این چنین نیست. اعتماد غیر شخصی به دیگران ناشناس ناشی از ماهیت رشد یابنده نظام‌های انتزاعی می‌باشد. در شرایط مدرنیته، اثر سه نیروی عظیم و پویای مدرنیته یعنی جدایی زمان و مکان، مکانیسم‌های از جا بر کندن و تأملی بودن نهادی موجب شده است که برخی از صور بنیادی روابط اعتماد از خواص محیط‌های محلی جدا شوند.. (زین آبادی، ۱۳۸۷: صص ۲۶-۲۰).

گیدنز ظهور نوعی ارتباط ناب^۲ را مسئله ای جدید برای عرصه‌های نوین زندگی شخصی می‌داند. ارتباط ناب، ارتباطی است که معیارهای برونی در آن تحلیل رفاه باشد. ارتباط ناب تنها برای پاداشی به وجود می‌آید که از نفس ارتباط حاصل می‌شود. در چارچوب ارتباط ناب، اعتماد را می‌توان به وسیله نوعی خلوص بی‌ریایی متقابل بسیج و حفظ کرد. اعتماد در اینجا

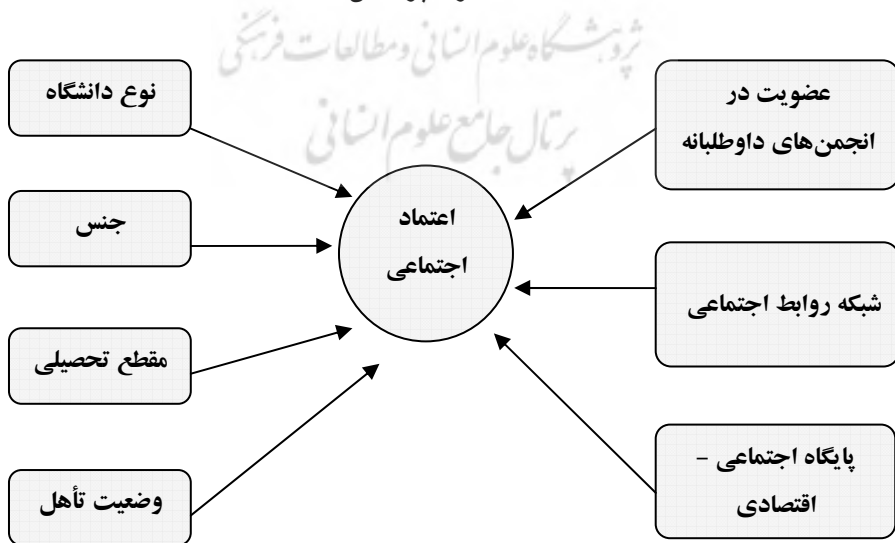
1- kinship system

2- pure relationship

از قید هر گونه معیار و ضابطه ای خارج از نفس ارتباط مثل معیارهای خویشاوندی، وظیفه اجتماعی یا تکالیف سنتی آزاد می گردد. نکته مهم در ساختن و پرداختن اعتماد در رابطه های ناب آن است که هر کس باید شخصیت دیگری را به رسمیت بشناسد و قادر باشد به طور منظم یعنی پاسخ های مطلوب را از گفتار و رفتار او استنباط کند. ارتباط ناب مستلزم تعهد پیشینی است که نوع ویژه ای از اعتماد محسوب می شود (گیدنز، ۱۳۷۸: ۱۴۱)

با توجه به مزیت های آرای گیدنز، توجه به نظریات وی در حوزه اعتماد مفید به نظر می رسد برای مثال به منظور تحلیل مفهومی انواع اعتماد در بین دانشجویان می توان از نظریات گیدنز راجع به انواع اعتماد استفاده کرد. همین طور در تحلیل مفهومی منابع اعتماد، محل تولد، پایگاه اجتماعی، محل سکونت، وضعیت تأهل، اشتغال و ... در جامعه مورد مطالعه از نظریه گیدنز استفاده شده است. بحث گیدنز راجع به رابطه اعتماد و ارتباط ناب که در آن ارتباط ناب منوط به اعتماد متقابل است راهگشای ما در این تحقیق جهت سنجش و آزمون اعتماد تعمیم یافته و یا اعتماد به غریبه ها بوده است. بحث شبکه های روابط و عضویت در انجمن های داوطلبانه نیز از نظریه پاتنام گرفته شده است. در واقع، هدف ما استفاده از یک دیدگاه تلفیقی است.

مدل نظری پژوهش

روش شناسی تحقیق

پایه هر علمی شناخت روش آن است و اعتبار و ارزش قوانین هر علمی به روش شناسی مبتنی است که در آن علم بکار می‌رود (رحمانی، ۱۳۸۷: ۱۲۰). این پژوهش از لحاظ وسعت، پهناگر، از نظر دامنه یک مطالعه خرد، از نظر زمانی یک بررسی مقطعی و از جهت روش تحقیق یک مطالعه موردی است. از نظر شرایط پژوهش یک بررسی پیمایشی است.

ابزار گرد آوری اطلاعات

گردآوری اطلاعات به صورت پرسشنامه محقق ساخته در جامعه مورد مطالعه صورت پذیرفته است

جامعه آماری و روش نمونه گیری

جامعه آماری در این پژوهش کلیه دانشجویان دانشگاه‌های آزاد اسلامی، پیام نور، مرکز آموزش عالی و دانشگاه علوم پزشکی شهر جهرم تشکیل می‌دهند که تعداد کل این دانشجویان طبق اطلاعات اخذ شده از دانشگاه‌های مذکور ۱۰۱۳۲ نفر است. و با توجه به حجم وسیع جامعه آماری از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای استفاده شده است.

روش برآورد حجم نمونه

از کل جامعه آماری با استفاده از فرمول کوکران، حجم نمونه برابر با ۳۷۰ نفر برآورد شده است.

واحد تحلیل

واحد تحلیل در این پژوهش دانشجویان دختر و پسر مشغول به تحصیل در دانشگاه‌های جهرم هستند.

روایی و پایایی

پرسشنامه تحقیق توسط محقق و براساس برخی منابع موجود داخلی و خارجی تدوین گردیده است و سپس از سوی اساتید راهنما و مشاور مورد ارزیابی، بررسی و تأیید قرار گرفت. برای تعیین پایایی شاخص‌ها و گویه‌ها در این پژوهش، از آزمون آلفای کرونباخ استفاده گردید و نتایج، گویای آن است که هر کدام از شاخص‌ها، روایی لازم را برای سنجش متغیرهای مورد نظر را دارند ضریب آلفای بدست آمده برابر با ۰/۸۲ است که نشان می‌دهد قابلیت روایی شاخص‌ها در سطح خوبی واقع است.

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

پس از جمع آوری اطلاعات مور نیاز تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو بخش تحلیل توصیفی از طریق ترسیم جداول، تعیین درصد، میانگین، فراوانی، انحراف معیار و تحلیل استنباطی با استفاده از تحلیل واریانس، ضرایب همبستگی، تحلیل رگرسیونی و تحلیل مسیر با استفاده از نرم افزار SPSS انجام شد.

تحلیل توصیفی داده‌های پژوهش

جدول شماره ۱، توزیع داده‌های مربوط به مشخصات جامعه آماری

متغیر	مقوله	فراوانی	میانگین	درصد	انحراف معیار
جنس	زن	۲۰۸	۵۶/۲	-	-
	مرد	۱۶۲	۴۳/۸	-	-
نوع دانشگاه	آموزش عالی	۲۵	۲/۵۶	-	۰/۴۲
	آزاد	۱۴۰	۲/۵۰	-	۰/۵۱
	پیام نور	۱۸۲	۲/۶۱	-	۰/۴۷
	پزشکی	۲۳	۲/۶۴	-	۰/۴۴
وضع تأهل	مجرد	۳۱۹	۸۶/۲	۲/۵۷	۰/۴۲
	متأهل	۴۷	۱۲/۷	۲/۶۰	۰/۵۰
	مطلقه	۴	۱/۱	۲/۱۳	۰/۵۴

ادامه جدول شماره ۱، توزیع داده‌های مربوط به مشخصات جامعه آماری					
متغیر	مقوله	فراوانی	میانگین	درصد	انحراف معیار
مقطع تحصیلی	کارشناسی	۳۴	۲/۴۹	-	۰/۴۱
	کارشناسی	۳۰۳	۲/۵۸	-	۰/۴۸
	کارشناسی ارشد	۲۳	۲/۵۳	-	۰/۵۹
	دکترای	۱۰	۲/۶۱	-	۰/۴۱
پایگاه اجتماعی اقتصادی	پایین	۳۲	۲/۶۰	-	۰/۵۰
	متوسط	۱۳۴	۲/۵۰	-	۰/۴۸
	بالا	۲۰۴	۲/۶۱	-	۰/۴۷
شبکه روابط اجتماعی	ضعیف	۳۲	۱/۹۹	-	۰/۴۹
	متوسط	۲۷۳	۲/۵۶	-	۰/۴۲
	قوی	۶۵	۲/۸۷	-	۰/۴۵

جدول شماره ۱، توزیع داده‌های مربوط به مشخصات جامعه آماری را نشان می‌دهد که طبق یافته‌های آن از لحاظ جنسیت، بیشترین تعداد از جامعه آماری را زنان با مقدار (۵۶/۲) تشکیل می‌دهند. و تعداد مردان ۱۶۲ نفر (۴۳/۸) است. از لحاظ نوع دانشگاه، دانشگاه پیام نور با ۱۸۲ نفر دارای بیشترین فراوانی است. از نظر وضعیت تأهل بیشترین مقدار متعلق به مجردان با مقدار ۳۱۹ نفر (۸۶/۲) می‌باشد. از نظر مقطع تحصیلی بیشترین مقدار متعلق به مقطع کارشناسی با تعداد ۳۰۳ نفر (۸۱/۲) می‌باشد.

همان طور که داده‌های جدول نشان می‌دهد میانگین پاسخگویی که دارای پایگاه اجتماعی-اقتصادی بالا (۲/۶۱) بیش از سایر پاسخگویان است. از لحاظ شبکه روابط اجتماعی میانگین پاسخگویی که دارای شبکه روابط اجتماعی قوی (۲/۸۷) هستند بیش از سایر پاسخگویان است.

در این قسمت به بررسی اعتماد به اصناف و گروه‌های اجتماعی (یا به قول گیدنز به مقوله‌های اجتماعی انتزاعی) پرداخته می‌شود.

جدول (۲): سنجش میزان اعتماد دانشجویان به اصناف و گروه‌های اجتماعی

ردیف	گروه	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		میانگین ^۱	تعداد
		%	تعداد	%	تعداد	%	تعداد	%	تعداد	%	تعداد		
۱	نیروی انتظامی	۵۵	۱۴/۹	۹۹	۲۶/۸	۱۲۳	۳۳/۲	۴۳	۱۱/۶	۵۰	۱۳/۵	۳/۱۷	۳۷۰
۲	اصناف	۷	۱/۹	۲۷	۷/۳	۱۹۹	۵۳/۸	۱۰۲	۲۷/۶	۳۵	۹/۵	۲/۶۴	۳۷۰
۳	اساتید دانشگاه	۲۵	۶/۸	۱۲۸	۳۴/۶	۱۴۶	۳۹/۵	۳۶	۹/۷	۳۵	۹/۵	۳/۱۹	۳۷۰
۴	رانندگان تاکسی	۱۰	۲/۷	۴۷	۱۲/۷	۱۱۸	۳۱/۹	۱۰۹	۲۹/۵	۸۶	۲۳/۲	۲/۴۲	۳۷۰
۵	سلف سرویس	۹	۲/۴	۳۴	۹/۲	۱۵۵	۴۱/۹	۱۰۰	۲۷/۰	۷۲	۱۹/۵	۲/۴۸	۳۷۰
۶	کسبه	۱۲	۳/۲	۲۹	۷/۸	۱۵۳	۴۱/۴	۱۱۷	۳۱/۶	۵۹	۱۵/۹	۲/۵	۳۷۰
۷	پزشکان	۵۵	۱۴/۹	۱۴۵	۳۹/۲	۱۱۲	۳۰/۳	۳۵	۹/۵	۲۳	۶/۲	۳/۴۷	۳۷۰
۸	روحانیون	۳۶	۹/۷	۷۶	۲۰/۵	۱۲۴	۳۳/۵	۴۴	۱۱/۹	۹۰	۲۴/۳	۲/۷۹	۳۷۰
۹	قضات	۴۵	۱۲/۲	۹۳	۲۵/۱	۱۳۴	۳۶/۲	۴۳	۱۱/۶	۵۵	۱۴/۹	۳/۰۸	۳۷۰
۱۰	پلیس راهنمایی	۵۹	۱۵/۹	۱۳۱	۳۵/۴	۱۰۱	۲۷/۳	۳۸	۱۰/۳	۴۱	۱۱/۱	۳/۳۴	۳۷۰

همان گونه که در جدول مشخص است، نیروی انتظامی، اساتید دانشگاه، پزشکان، قضات، پلیس راهنمایی از جمله مشاغل هستند که اعتماد متوسط و معمولی دانشجویان را به همراه دارند. اعتماد دانشجویان به مشاغل مانند، اصناف، رانندگان تاکسی، سلف سرویس، کسبه، روحانیون نسبتاً کم و پایین است.

۱- مقادیر این ستون در دامنه عددی ۱-۵ قرار دارد و عدد ۳ نشان دهنده میانه دامنه است هر چقدر از ۳، عدد بیشتر باشد نشان دهنده اعتماد بالاتر است و هر چه قدر که از ۳ کمتر باشد نشان دهنده اعتماد کمتر است.

بر اساس نتایج این جدول اعتماد دانشجویان به هیچ یک از مشاغل خیلی زیاد و زیاد نیست. که این مسأله نیاز به بررسی بیشتری دارد. در واقع کاهش میزان اعتماد و تداوم این امر باعث می شود که هیچ گاه روابط پایدار و مستمری میان افراد جامعه شکل نگیرد.

سنجش میزان اعتماد بین شخصی

جدول شماره (۳): سنجش میزان اعتماد بین شخصی نسبت به افراد و اجتماع

گویه‌ها	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	فراوانی	ضریب آلفا گویه
به طور کلی مردم قابل اعتماد هستند.	۲۴/۱	۴۹/۷	۱۰/۳	۱۳/۸	۲/۲	۳۷۰	۰/۸۳۱
مردم به قول و قرارهای خود عمل می کنند.	۱۳/۲	۴۶/۵	۲۳/۵	۱۶/۲	۰/۵	۳۷۰	۰/۸۲۷
افراد به حفظ و نگهداری وسایل امانت گرفته شده از دیگران پایبند هستند.	۷/۶	۲۱/۶	۳۰/۵	۳۶/۸	۳/۵	۳۷۰	۰/۸۳۰
مردم در فروش اجناس خود حاضر به بیان عیب و نقص اجناس کالاهای خود هستند.	۳۰/۵	۴۲/۷	۱۰/۰	۹/۲	۷/۶	۳۷۰	۰/۸۲۶
به طور کلی دوستان قابل اعتماد هستند.	۱۰/۳	۳۱/۹	۲۳/۰	۳۱/۹	۳/۰	۳۷۰	۰/۸۲۴
بی اعتمادی در جوامع امروزی نسبت به جوامع گذشته بیشتر شده است.	۰/۸	۵/۷	۶/۸	۴۵/۱	۴۱/۶	۳۷۰	۰/۸۲۳
مردم به عملکرد گروهها اصناف و ادارات که به طور مستقیم با آنها در ارتباط هستند اعتماد ندارند.	۵/۱	۱۳/۲	۲۴/۱	۳۸/۴	۱۹/۲	۳۷۰	۰/۸۲۹
صداقت و راستگویی در بین مردم رایج است.	۱۸/۴	۵۳/۸	۱۸/۹	۷/۸	۱/۱	۳۷۰	۰/۸۲۴
امروز روز گاری است که به هیچ کس نمی توان اعتماد کرد.	۴/۱	۱۹/۵	۹/۵	۳۵/۱	۳۱/۹	۳۷۰	۰/۸۲۸

با جمع نمودن نمرات هر یک از گویه‌های طیف اعتماد بین شخصی، میزان اعتماد بین شخصی در جامعه مورد بررسی محاسبه شده است این میزان در دامنه تغییر ۹ تا ۳۶ در نوسان

بوده است که پس از تقسیم آن به سه طبقه مساوی مشخص شد که ۱۹/۵ درصد دانشجویان دارای اعتماد بین شخصی کم، ۶۵/۴ درصد اعتماد بین شخصی متوسط و فقط ۱۵/۱ درصد از آنها دارای اعتماد بین شخصی زیادی بوده‌اند.

جدول شماره (۴): توزیع فراوانی نسبی پاسخگویان به گویه‌های اعتماد بین شخصی در بین دانشجویان

گویه‌ها	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	فراوانی	ضریب آلفا گویه
۱. به یکدیگر اعتماد نمودن	۵۰	۶۳	۱۸۹	۴۹	۱۹	۳۷۰	۰/۸۲۱
۲. وجود صداقت و راستگویی	۶۹	۹۰	۱۵۸	۴۸	۵	۳۷۰	۰/۸۲۲
۳. وجود دورویی و تظاهر	۹۹	۱۳۸	۸۹	۴۲	۲	۳۷۰	۰/۸۲۴
۴. پابندی به قول و قرار	۴۵	۸۰	۱۶۱	۶۹	۱۵	۳۷۰	۰/۸۳۱
۵. تملق و چاپلوسی	۱۵	۲۰	۶۵	۱۴۰	۱۳۰	۳۷۰	۰/۸۲۸
۶. امانت داری	۲۷	۶۴	۱۶۶	۸۴	۲۹	۳۷۰	۰/۸۳۳
۷. ثقل و زرنک بازی	۷	۲۲	۴۹	۱۳۱	۱۶۱	۳۷۰	۰/۸۲۹
۸. کمک و همیاری	۲۷	۴۳	۱۴۷	۱۱۵	۳۸	۳۷۰	۰/۸۲۸

پس از همسو نمودن گویه‌ها مجموع نمرات گویه‌های طیف محاسبه شده است که در دامنه تغییر ۸ تا ۳۵ قرار داشته است. سپس دامنه تغییر به سه طبقه مساوی تقسیم گردیده است و مشخص گردید که ۲۰/۵ درصد دانشجویان دارای اعتماد بین شخصی کم، ۶۳/۲ درصد دارای اعتماد بین شخصی متوسط و فقط ۱۶/۲ درصد آن‌ها دارای اعتماد بین شخصی زیاد هستند. گویه‌های طیف از حیث همبستگی درونی بر اساس سنجه آزمون آلفای کرونباخ که برابر با ۰/۸۲۷ است، دارای روایی درونی در سطح قابل قبولی هستند. نهایتاً با جمع اعتماد بین شخصی در دو محیط مختلف میانگین‌های بدست آمده حاکی از این است که به طور کلی ۲۰ درصد از جامعه آماری دارای اعتماد بین شخصی کم، ۶۴/۳ درصد دارای اعتماد بین شخصی متوسط و فقط ۱۵/۶۵ درصد دارای اعتماد بین شخصی زیاد هستند.

سنجش میزان اعتماد نهادی

جدول شماره (۵): توزیع فراوانی نسبی اعتماد نهادی پاسخگویان به مسئولان سازمانها

ضریب آلفا گویه	فراوانی	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	گویه‌ها
۰/۸۲۶	۳۷۰	۴/۱	۱۴/۱	۴۸/۶	۱۶/۸	۱۶/۵	با افراد با خوشرویی صحبت می‌کنند.
۰/۸۲۷	۳۷۰	۱۱/۴	۱۵/۱	۳۷/۳	۳۰/۰	۶/۲	افرادی دروغگو هستند
۰/۸۲۳	۳۷۰	۳/۰	۵/۹	۲۸/۶	۳۰/۵	۳۱/۹	کار مردم را زود انجام می‌دهند
۰/۸۲۹	۳۷۰	۳۰/۵	۲۸/۹	۳۰/۵	۷/۳	۲/۷	افراد راحت طلبی هستند.
۰/۸۲۳	۳۷۰	۱/۹	۷/۶	۳۸/۱	۳۰/۸	۲۱/۶	به حرفشان عمل می‌کنند.
۰/۸۲۳	۳۷۰	۴۲/۴	۲۶/۸	۱۹/۵	۸/۹	۲/۴	بیشتر به افراد ثروتمند توجه دارند.
۰/۸۲۵	۳۷۰	۳/۵	۱۳/۵	۴۳/۲	۲۵/۹	۱۳/۸	به کارشان واردند.
۰/۸۲۵	۳۷۰	۵۹/۲	۲۵/۷	۱۰/۰	۲/۷	۲/۴	در کارهایشان پارتی بازی وجود دارد.
۰/۸۲۱	۳۷۰	۲/۷	۶/۸	۳۷/۰	۲۸/۴	۲۵/۱	مردم قبولشان دارند.

با جمع نمودن نمرات هر یک از گویه‌های طیف اعتماد نهادی میزان اعتماد نهادی در جامعه مورد بررسی محاسبه شده است این میزان در دامنه تغییر ۹ تا ۳۸ در نوسان بوده است که پس از تقسیم آن به سه طبقه مساوی مشخص شد که ۳۰/۵ درصد دانشجویان دارای اعتماد نهادی کم، ۶۰/۳ درصد اعتماد نهادی متوسط و فقط ۹/۲ درصد از آنها دارای اعتماد نهاد زیادی بوده‌اند.

جدول شماره (۶): توزیع فراوانی نسبی اعتماد نهادی پاسخگویان به مسئولان دانشگاه

گویه‌ها	خیلی کم	خیلی کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	فراوانی	ضریب آلفا گویه
۱- آمادگی مسئولان دانشگاه برای پذیرش سوالات و پیشنهادات جدید	۳۰/۰	۲۳/۲	۳۰/۵	۱۳/۰	۳/۲	۳۷۰	۰/۸۲۴
۲- قابل اعتماد بودن مسئولان دانشگاه	۱۷/۶	۱۷/۶	۴۳/۵	۱۹/۵	۱/۹	۳۷۰	۰/۸۲۴
۳- صداقت و تعهد مسئولان دانشگاه در کار خود	۱۷/۰	۲۰/۸	۴۲/۴	۱۶/۲	۳/۵	۳۷۰	۰/۸۲۴
۴- رو راست بودن مسئولان دانشگاه با دانشجویان	۲۳/۰	۲۴/۹	۳۷/۸	۱۱/۶	۲/۷	۳۷۰	۰/۸۲۴
۵- احساس امنیت در محیط دانشگاه و خوابگاه	۱۴/۶	۱۳/۸	۳۵/۱	۲۶/۸	۹/۷	۳۷۰	۰/۸۲۹
۶- انتقاد از مسئولان دانشگاه بدون ترس	۳۹/۲	۲۱/۹	۲۰/۳	۱۲/۴	۶/۲	۳۷۰	۰/۸۲۶

با جمع نمودن نمرات هر یک از گویه‌های طیف اعتماد نهادی میزان اعتماد نهادی در جامعه مورد بررسی محاسبه شده است، این میزان در دامنه تغییر ۶ تا ۳۰ در نوسان بوده است که پس از تقسیم آن به سه طبقه مساوی مشخص شد که ۳۲/۲ درصد دانشجویان دارای اعتماد نهادی کم، ۵۶/۸ درصد اعتماد نهادی متوسط و فقط ۱۱/۱ درصد از آنها دارای اعتماد نهادی زیادی بوده‌اند.

و سپس با جمع اعتماد نهادی در دو محیط مختلف، میانگین‌های بدست آمده حاکی از این است که به طور کلی ۳۱/۳۵ درصد از جامعه آماری دارای اعتماد نهادی کم، ۵۸/۵۵ درصد دارای اعتماد نهادی متوسط و فقط ۱۰/۱۵ درصد دارای اعتماد نهادی زیاد هستند.

سنجش میزان اعتماد اجتماعی

در این پژوهش برای سنجش میزان اعتماد اجتماعی از ترکیب سه بعد اعتماد به اصناف و گروه‌های اجتماعی، اعتماد بین شخصی و اعتماد نهادی استفاده شده است

جدول شماره (۷): میزان اعتماد اجتماعی در بین دانشجویان مورد مطالعه

اعتماد اجتماعی	درصد	تعداد
کم	۱۷٪	۶۳
متوسط	۷۵٪	۲۷۷
زیاد	۸٪	۳۰
جمع	۱۰۰٪	۳۷۰

همان طور که نتایج جدول فوق نشان می‌دهد ۱۷ درصد از دانشجویان دارای اعتماد اجتماعی کم ۷۵ درصد دارای اعتماد اجتماعی متوسط و فقط ۸ درصد دارای اعتماد اجتماعی زیادی بوده اند و به طور کلی آمار نشان دهنده این است که در جامعه مورد مطالعه ۹۲ درصد از افراد دارای اعتماد اجتماعی متوسط رو به کم می‌باشند.

نتایج تحلیل استنباطی

جدول شماره (۸): نتایج آزمون تی جهت مقایسه میزان اعتماد اجتماعی بر اساس جنس

متغیر	شاخص	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	مقدار T	DF	Sig
جنس	زن	۲۰۸	۲/۵۶	۰/۴۵	-۰/۱۶۰	۳۶۸	۰/۸۷
	مرد	۱۶۲	۲/۵۷	۰/۵۲			

برای مقایسه میانگین اعتماد اجتماعی در بین دانشجویان مرد و زن از آزمون استفاده شده است که نتایج این آزمون در جدول شماره ۸ منعکس شده است.

* به نظر می‌رسد که بین جنسیت و اعتماد اجتماعی رابطه وجود دارد.

طبق جدول، میانگین‌ها حاکی از آن است که بین زنان و مردان از لحاظ اعتماد اجتماعی تفاوت قابل ملاحظه‌ای وجود ندارد. اما آیا این تفاوت ناچیز معنادار هست یا خیر؟ نتایج

آزمون (t) با مقدار ۰/۱۶۰- در سطح معناداری ۹۵٪ نشان می دهد که این تفاوت معنادار نبوده و به عبارت دیگر میانگین اعتماد اجتماعی بر حسب جنسیت معنادار نیست.

جدول شماره (۹) نتایج آزمون تحلیل واریانس برای بررسی رابطه متغیرهای مستقل با اعتماد اجتماعی

Sig	f	میانگین مجذورات	df	مجموع مجذورات	شاخص	متغیر
۰/۱۶۴	۱/۱۷	۰/۴۰	۳	۱/۲۰	بین گروهی	نوع دانشگاه
		۰/۲۳	۳۶۶	۸۶/۱۷	درون گروهی	
			۳۶۹	۸۷/۳۸	جمع	
۰/۱۷۵	۱/۷۵	۰/۴۱۳	۲	۰/۸۲۷	بین گروهی	وضعیت تأهل
		۰/۲۳۶	۳۶۷	۸۶/۵۵	درون گروهی	
			۳۶۹	۸۷/۳۸	جمع	
۰/۷۵	۰/۴۰	۰/۰۹۵	۳	۰/۲۸۵	بین گروهی	مقطع تحصیلی
		۰/۲۳۸	۳۶۶	۸۶/۰۹	درون گروهی	
			۳۶۹	۸۷/۳۸	جمع	
۰/۱۷۱	۱/۷۷	۰/۴۱۹	۲	۰/۸۳	بین گروهی	پایگاه اجتماعی اقتصادی
		۰/۲۳۶	۳۶۷	۸۶/۵۴	درون گروهی	
			۳۶۹	۸۷/۳۸	جمع	
۰/۰۰۹	۲/۰۸	۰/۴۷	۱۶	۷/۵۳	بین گروهی	عضویت در انجمن ها
		۰/۲۲	۳۵۳	۷۹/۸۵	درون گروهی	
			۳۶۹	۸۷/۳۸	جمع	
۰/۰۰۰	۴۲/۹۱	۸/۲۸	۲	۱۶/۵۶	بین گروهی	شبکه روابط اجتماعی
		۰/۱۹	۳۶۷	۷۰/۸۲	درون گروهی	
			۳۶۹	۸۷/۳۸	جمع	

در بررسی رابطه سایر متغیرهای مستقل تحقیق با میزان اعتماد اجتماعی و با توجه به این که این متغیرها در سطح فاصله ای اندازه گیری شده اند از آزمون تحلیل واریانس (ANOVA) استفاده شده است که نتایج آزمون ها در جدول فوق گزارش شده است.

* به نظر می‌رسد بین نوع دانشگاه و اعتماد اجتماعی رابطه وجود دارد.

در ارتباط با نوع دانشگاه برون داد آزمون تحلیل واریانس نشان می‌دهد که بین نوع دانشگاه و اعتماد اجتماعی رابطه معنا داری وجود ندارد. یعنی تفاوت مشاهده شده بین ۴ میانگین بر اساس آزمون F با مقدار (۱/۱۷) در سطح ۰/۹۵ معنادار نیست. در واقع با توجه به درجه آزادی (۳ و ۳۶۶)، F باید (۳/۴۱) یا بزرگتر از آن باشد تا معناداری آماری را برساند حال که F بدست آمده ۱/۱۷ است و به مراتب از ۳/۴۱ کوچک تر است می‌توان گفت به طور قطع بین نوع دانشگاه و اعتماد اجتماعی رابطه وجود ندارد.

* به نظر می‌رسد بین وضعیت تأهل و اعتماد اجتماعی رابطه وجود دارد.

بر اساس نتایج بدست آمده از تحلیل واریانس و میانگین، اعتماد افراد متأهل بیشتر از افراد مجرد و مطلقه بوده است، اما این مسأله وجود دارد که تفاوت مشاهده شده معنادار است یا خیر؟ نتایج تحلیل واریانس بر اساس مقدار F نشان می‌دهد که این تفاوت در سطح ۰/۹۵ معنادار نیست. و فرض تحقیق مبتنی بر وجود رابطه بین اعتماد اجتماعی و وضعیت تأهل رد می‌شود.

* به نظر می‌رسد بین مقطع تحصیلی و اعتماد اجتماعی رابطه وجود دارد.

طبق اطلاعات جدول فوق تفاوت مشاهده شده بین ۴ میانگین و نتایج تحلیل واریانس بر اساس آزمون F نشان می‌دهد که این تفاوت در سطح ۰/۹۵ معنی دار نمی‌باشد. بنابراین بین مقطع تحصیلی و اعتماد اجتماعی رابطه ی معنی داری وجود ندارد.

* به نظر می‌رسد بین پایگاه اجتماعی - اقتصادی و اعتماد اجتماعی رابطه وجود دارد.

از نظر رابطه بین پایگاه و اعتماد، بر اساس آزمون F رابطه معناداری وجود نداشت و فرضیه مورد نظر تأیید نشد.

* به نظر می‌رسد بین عضویت در انجمن‌ها و اعتماد اجتماعی رابطه وجود دارد.

با توجه به داده‌های جدول فوق میانگین پاسخگویانی که در مسجد و گروه‌های ورزشی عضویت دارند (۳/۰۵) بیش از میانگین پاسخگویانی است که در سایر انجمن‌ها عضویت دارند.

و بر اساس داده‌های جدول تفاوت مشاهده شده بین ۱۵ میانگین بر اساس آزمون F با مقدار (۲/۰۸) در سطح ۹۵٪ معنی دار می‌باشد. بنابراین این فرضیه نیز تایید می‌شود.

* شبکه روابط اجتماعی

بر اساس اطلاعات نظری در این مطالعه شبکه روابط اجتماعی با ۹ بعد (هم محلی‌ها، هم ایل و طایفه ای‌ها، همشهری‌ها، همکاران، همکلاسی‌ها، همسایگان، خانواده اصلی، خویشاوندان، دوستان و آشنایان، همسر) و با استفاده از دو معرف (صمیمیت و تعهد) در قالب ۸ گویه سنجیده شده است. و سپس با تقسیم بندی آن به سه طبقه قوی متوسط و ضعیف رابطه آن با اعتماد اجتماعی سنجیده شد.

جدول شماره (۱۰): میزان برقراری رابطه با اعضای گروه‌های مختلف

ردیف	گویه‌های اعتماد متقابل	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	فراوانی	ضریب
۱	هم محلی‌ها	۲/۴	۶/۵	۱۱/۹	۳۰/۸	۴۸/۴	۳۷۰	۰/۸۳۱
۲	هم ایل و طایفه‌ای‌ها	۴/۳	۷/۰	۲۰/۰	۲۶/۸	۴۱/۹	۳۷۰	۰/۸۳۱
۳	همشهری‌ها	۲/۴	۵/۱	۱۵/۹	۳۲/۴	۴۴/۱	۳۷۰	۰/۸۳۱
۴	همکاران	۲/۲	۷/۳	۲۶/۵	۳۷/۸	۲۶/۲	۳۷۰	۰/۸۲۹
۵	همکلاسی‌ها	۵/۹	۱۴/۶	۳۱/۹	۲۷/۳	۲۰/۳	۳۷۰	۰/۸۳۱
۶	همسایگان	۲/۴	۴/۳	۱۸/۶	۲۸/۶	۴۵/۹	۳۷۰	۰/۸۲۷
۷	خانواده اصلی	۵۲/۷	۲۶/۲	۱۳/۲	۵/۱	۲/۷	۳۷۰	۰/۸۳۶
۸	خویشاوندان	۷/۶	۱۵/۷	۳۶/۲	۲۰/۵	۲۰/۰	۳۷۰	۰/۸۲۸
۹	دوستان و آشنایان	۱۲/۴	۲۵/۱	۳۱/۶	۱۸/۱	۱۲/۷	۳۷۰	۰/۸۲۹
۱۰	همسر	۸/۶	۲/۷	۱/۱	۰/۸	۰/۵	۵۱	۰/۸۲۹

همانطور که نتایج جدول نشان می‌دهد ۵۲/۷ درصد از پاسخگویان به خانواده اصلی دارای اعتماد خیلی زیادی هستند. و میزان اعتماد به همسر با توجه به فراوانی آن در سطح بالایی قرار دارد یعنی از ۱۳/۷ افراد متأهل ۸/۶ درصد دارای اعتماد خیلی زیاد به همسر خود می‌باشند. اما

سایر نتایج نشان می‌دهد که میزان اعتماد به خویشاوندان دوستان و آشنایان در سطح متوسطی و اعتماد به هم محلی‌ها، هم ایل و طایفه‌ای، همشهری‌ها، همکاران، همکلاسی‌ها و همسایگان در سطح کم و خیلی کمی قرار دارد.

جدول شماره (۱۱). توزیع اعضای پاسخگویان در مصادیق مختلف به اعضای شبکه

مراتب اعتماد بنیادی				گویه‌های اعتماد به اعضای شبکه
فراوانی	کم	متوسط	زیاد	
۳۷۰	۸/۴	۲۷/۰	۶۴/۵	باور به صداقت دوستان در مورد قرض گرفتن وسائل
۳۷۰	۳۴/۸	۴۰/۳	۲۴/۸	باور به صداقت همسایگان در پاسخگویی سوالات و کمک.
۳۷۰	۳۴/۰	۳۴/۹	۳۱/۱	باور به صداقت خویشاوندان نزدیک در یافتن شغل
۳۷۰	۱۷/۸	۳۴/۶	۴۷/۶	باور به تعهد دوستان در مورد پرداخت پول در مواقع نیاز.
۳۷۰	۸/۴	۱۸/۶	۷۳/۰	باور به تعهد خواهر و برادر در مورد کمک درسی به خود یا فرزندم
۳۷۰	۱۳/۳	۳۲/۷	۵۴/۰	باور به تعهد همکاران در مورد تصمیم برای بیرون رفتن
۳۷۰	۳۴/۶	۳۷/۰	۲۸/۴	باور به تعهد خویشاوندان دور در مورد پرداخت قسط سر موعد یا ضمانت
۳۷۰	۱۹/۸	۳۳/۲	۴۷/۰	من می‌توانم با دوستان در مورد راه اندازی یک کار مشارکت کنم

همانگونه که جدول نشان می‌دهد درصد بالایی از افراد یعنی ۷۳/۰ درصد به گویه باور به تعهد خواهر و برادر در مورد کمک درسی به خود یا به فرزند، باور زیادی دارند. و در مراتب بعد باور به صداقت دوستان در مورد قرض گرفتن وسائل با ۶۴/۵ درصد و باور به تعهد همکاران در مورد تصمیم برای بیرون رفتن با ۵۴/۰ درصد قرار دارند.

اما میزان اعتماد افراد نسبت به مشارکت در کار با دوستان، پرداخت قسط سر موعد یا ضمانت خویشاوندان دور، پرداخت پول در مواقع نیاز توسط دوستان کمتر سایر اعضای شبکه است.

به طور کلی ۵/۹ درصد دارای باور و تعهد کم، ۶۵/۹ درصد باور و تعهد متوسط و ۲۸/۱ درصد دارای باور و تعهد زیادی در روابطشان با دیگران بوده اند.

* به نظر می رسد بین شبکه روابط اجتماعی و اعتماد اجتماعی رابطه وجود دارد.

و بر اساس داده‌های جدول چنین استنباط می شود که تفاوت مشاهده شده بین سه میانگین بر اساس آزمون F با مقدار ۴۲/۹۱ در سطح ۰/۹۵ معنی دار است. ($\text{sig} < .05$) یعنی اعتماد اجتماعی افرادی که شبکه روابط اجتماعی قوی دارند بیشتر است.

نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره

این آزمون کمک می کند که محقق اثرات بیش از یک متغیر مستقل را بر متغیر وابسته نشان دهد، همچنین به این موضوع برسد که متغیرهای مستقل به طور همزمان چند درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می کنند (دواس، ۱۳۸۶: ۲۲۲) در تحقیق حاضر از روش رگرسیون همزمان (ENTER) استفاده شده است. نتایج بدست آمده نشان می دهد که ضریب همبستگی (R) بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته ۰/۴۵۹ است و ضریب تعیین (R^2) معادل ۰/۲۱۱ است به این معنی که ۲۱٪ از واریانس متغیر وابسته اعتماد اجتماعی توسط متغیرهای مستقل تبیین شده است بنابراین ($e = 0.79$) به این معنی است که ۷۹ درصد واریانس متغیر وابسته تحلیل نشده باقی مانده و علت این است که متغیرهای دیگری غیر از متغیرهای مستقل مورد نظر بر متغیر وابسته تاثیر داشته که از دسترس محقق خارج بوده و محقق به آنها نپرداخته است. مقدار ضریب همبستگی اعتماد اجتماعی با متغیرهای شبکه روابط اجتماعی، نوع دانشگاه و عضویت در انجمن های داوطلبانه پس از کنترل مسأله خود همبستگی از ۴۵ درصد به ۲۱ درصد قابل تغییر است.

جدول شماره (۱۲) نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره

متغیر مستقل	R	R ₂	خطای استاندارد	F	sig
جنس وضعیت تأهل مقطع تحصیلی عضویت در انجمن‌های داوطلبانه پایگاه اجتماعی شبکه روابط اجتماعی نوع دانشگاه	۰/۴۵۹	۰/۲۱۱	۰/۴۳۶	۱۳/۸۰	۰/۰۰۰

جدول شماره (۱۳) رگرسیون چندگانه تأثیر متغیرهای مستقل بر میزان اعتماد اجتماعی

متغیرهای مستقل	B	Beta	مقدار t	سطح معناداری
جنس	-۱/۲۹	-۰/۰۱۳	-۰/۲۷۶	۰/۷۸۳
وضعیت تأهل	-۱/۸۸	-۰/۰۱۵	-۰/۳۱۶	۰/۷۵۲
مقطع تحصیلی	-۴/۳۱	-۰/۰۴۵	۰/۹۳۳	۰/۳۵۲
عضویت در انجمن داوطلبانه	-۱/۱۱	-۰/۱۴۴	-۳/۰۶	۰/۰۰۲
پایگاه اجتماعی	۳/۰۴	۰/۰۴۱	۰/۸۶۲	۰/۳۸۹
شبکه روابط اجتماعی	۰/۴۰۲	۰/۴۱۷	۸/۸۳	۰/۰۰۰
نوع دانشگاه	۷/۶۷	۰/۱۱۳	۲/۳۱	۰/۰۲۱

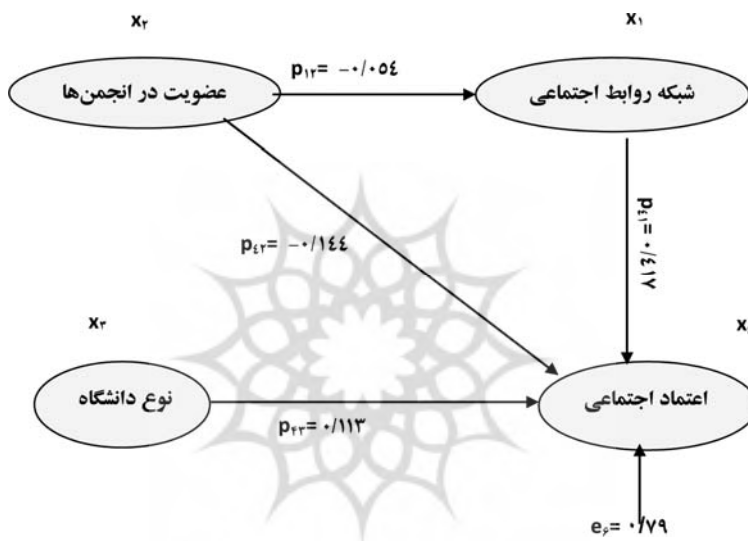
با توجه به داده‌های جدول متغیرهای جنس با سطح معناداری ۰/۷۸۳، وضعیت تأهل با سطح معناداری ۰/۷۵۲، مقطع تحصیلی با سطح معناداری ۰/۳۵۲ و پایگاه اجتماعی با سطح معناداری ۰/۳۸۹ از مدل خارج شده و متغیرهای عضویت در انجمن‌های داوطلبانه، نوع دانشگاه و شبکه روابط اجتماعی در مدل باقی می‌مانند. بنابراین طبق اطلاعات جدول معادله رگرسیونی به صورت زیر است.

(شبکه روابط اجتماعی ۰/۴۱۷) + (عضویت در انجمن‌های داوطلبانه -۰/۱۴۴) + (نوع دانشگاه ۰/۱۱۳) = اعتماد اجتماعی

بر طبق نتایج شبکه روابط اجتماعی با ضریب تاثیر ۰/۴۱۷ بیشترین تاثیر را بر اعتماد اجتماعی داشته است.

تحلیل مسیر

تحلیل مسیر^۱ از خانواده تحلیل رگرسیون است. یکی از کاربردهای سودمند آن، آزمودن مدل تئوریک تحقیق است (ساعی، ۱۳۸۶: ۱۶۵).

نمودار شماره ۲: دیاگرام تحلیل مسیر

تفسیر دیاگرام تحلیل مسیر

تاثیر مستقیم متغیر عضویت در انجمن‌ها (-0.144) منفی است. اما این رابطه منفی با واسطه متغیر شبکه روابط اجتماعی (0.35) صادق نیست و جهت رابطه تغییر می‌کند. یافته‌ها نشان می‌دهد که تاثیر مستقیم متغیر شبکه روابط اجتماعی بر اعتماد اجتماعی (0.417) مثبت است. در واقع این متغیر بیشترین تاثیر مثبت را بر اعتماد اجتماعی داشته است، بنابراین اعتماد اجتماعی بیش از همه تابع شبکه روابط اجتماعی است؛ یعنی هرچه شبکه روابط

اجتماعی گسترده تر باشد میزان اعتماد اجتماعی نیز افزایش می یابد. یافته‌ها نشان می دهد که تاثیر مستقیم متغیر نوع دانشگاه بر اعتماد اجتماعی (۰/۱۱۳) مثبت است.

نتیجه گیری و پیشنهادات

به طور کلی این پژوهش با توجه به مدل نظری اعتماد اجتماعی به تبیین نظری مسأله پرداخته و پایگاه اقتصادی - اجتماعی، شبکه روابط اجتماعی و عضویت در انجمن‌های داوطلبانه بر اعتماد اجتماعی موثر فرض شده‌اند. در کنار متغیرهای اصلی تحقیق متغیرهایی هم تحت عنوان متغیرهای فردی مانند جنس، وضعیت تأهل و مقطع تحصیلی، نوع دانشگاه بر اعتماد موثر فرض شده‌اند.

نتایج بدست آمده نشان می دهد که بین زنان و مردان از لحاظ اعتماد اجتماعی تفاوت قابل ملاحظه‌ای وجود ندارد. اما آیا این تفاوت ناچیز معنا دار نیست یعنی بین زن یا مرد بودن و میزان اعتماد اجتماعی رابطه وجود ندارد. که با نتیجه بدست آمده از پژوهش تبریزی و شیر علی (۱۳۸۸) همخوانی دارد، اما این یافته در تحقیقات دیگری امیرکافی، (۱۳۷۵)؛ آزادارمکی و کمالی، (۱۳۸۳) حاصل نشده بود. در این دو پژوهش اعتماد اجتماعی زنان در مقایسه با مردان کمتر بوده؛ یعنی بین جنس و اعتماد اجتماعی رابطه وجود داشته است.

در مورد مؤلفه وضعیت تأهل، یافته‌های حاصل از جامعه آماری نشان می دهد که اعتماد افراد متأهل بیشتر از افراد مجرد و مطلقه بوده است. اما بر اساس نتایج تحلیل واریانس و مقدار (F) این تفاوت مشاهده معنا دار نیست. که با نتیجه بدست آمده از پژوهش اجاقلو و زاهدی (۱۳۸)، افشانی و همکاران (۱۳۸۸) و قریشی، صداقت (۱۳۸۸) همخوانی دارد.

در مورد مؤلفه مقطع تحصیلی تفاوت مشاهده شده بین ۴ میانگین و نتایج تحلیل واریانس بر اساس آزمون F نشان می دهد که این تفاوت در سطح ۰/۹۵ معنی دار نیست. بنابراین بین مقطع تحصیلی و اعتماد اجتماعی هیچ رابطه‌ای وجود ندارد. نتیجه این فرضیه با نتیجه پژوهش اجاقلو و زاهدی (۱۳۸۴) هم خوانی ندارد

- بر اساس آزمون F رابطه‌ای بین پایگاه و اعتماد وجود ندارد، بنابراین فرضیه مورد نظر تأیید نشد.

نتایج تحقیق اجاقلو و زاهدی (۱۳۸۴) نشان می‌دهد که بین پایگاه اجتماعی و اعتماد رابطه‌ای وجود ندارد. از طرفی در پژوهش آزاد ارمکی و کمالی (۱۳۸۳) افراد پایگاه‌های پایین اقتصاد یا اجتماعی، واجد اعتماد متقابل بیشتری هستند. به هر حال در اغلب پژوهش‌های انجام شده در ایران و نیز در تحقیق حاضر، یا رابطه‌ای بین پایگاه اجتماعی - اقتصادی و اعتماد وجود ندارد و یا این رابطه معکوس است. در هر دو حالت این نتایج با پیش فرض نظریه پاتنام مطابقت ندارد. به نظر پاتنام افراد دارای منابع بیشتر، به خاطر این که دیگران با آنها صادقانه تر برخورد می‌کنند و نیز چون می‌توانند هزینه‌های خیانت به اعتمادشان را تحمل کنند، قدرت ریسک پذیری بالاتر و در نتیجه اعتماد بیشتری هستند.

- در مورد فرضیه عضویت در انجمن‌ها و اعتماد اجتماعی نتایج نشان می‌دهد که اعتماد اجتماعی افرادی که در مسجد و گروه‌های ورزشی عضویت دارند بیشتر است و فرضیه مورد نظر تأیید شد. در این زمینه نیوتن نشان داد که یک رابطه آماری بین اعتماد اجتماعی و عضویت در انجمن‌های داوطلبانه وجود دارد (خدایی، اکبری، ۱۳۸۸).

در مورد متغیر شبکه روابط اجتماعی نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که اعتماد اجتماعی افرادی که شبکه روابط اجتماعی قوی دارند بیشتر است. این فرضیه تأیید شد.

و نتایج رگرسیون چند متغیره نشان می‌دهد که ۲۱٪ از واریانس متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل تبیین شده است بنابراین $(e = 0.79)$ به این معنی است که ۷۹٪ واریانس متغیر وابسته تحلیل نشده باقی مانده و علت این است که متغیرهای دیگری غیر از متغیرهای مستقل مورد نظر بر متغیر وابسته تاثیر داشته که از دسترس محقق خارج بوده و محقق به آنها نپرداخته است. مقدار ضریب همبستگی اعتماد اجتماعی با متغیرهای جنس، شبکه روابط اجتماعی و عضویت در انجمن‌های داوطلبانه پس از کنترل مسأله خود همبستگی از ۴۵٪ به ۲۱٪ قابل تغییر است. در دیاگرام تحلیل مسیر متغیرهای جنس، وضعیت تأهل، مقطع تحصیلی و پایگاه

اجتماعی از مدل خارج شده و متغیرهای عضویت در انجمن‌های داوطلبانه، نوع دانشگاه و شبکه روابط اجتماعی در مدل می‌مانند و طبق نتایج شبکه روابط اجتماعی با ضریب تاثیر ۰/۴۱۷ بیشترین تاثیر را بر اعتماد اجتماعی داشته است.

پیشنهادها

بر اساس یافته‌های پژوهش به منظور افزایش اعتماد اجتماعی پیشنهادات زیر مطرح می‌شود:

در وهله اول مخصوصاً در جامعه دانشگاهی مسئولان باید برای اندیشه‌ها نظرات و عقاید دانشجویان ارزش قائل شوند تا میزان درک و دانش آنان را درباره محیط و خود و آنچه در اطراف آنان می‌گذرد، بالا ببرند. تا از این طریق به بار نشستن اعتماد اجتماعی را در بین جامعه دانشگاهی نظاره گر باشند. و از طرفی دیگر دانشجویان نیز بایستی ضمن ابراز نظرات خود به دیدگاه‌های طرف مقابل هم احترام گذارند تا از این طریق اعتماد در جامعه نهادینه شود.

یکی از عوامل مؤثر در شکل‌گیری اعتماد اجتماعی صداقت داشتن است. بنابراین دانشجویان باید این مقوله مهم هنجاری را در تمامی امور رعایت نمایند و به طور کلی هر چه قدر صداقت، راستگویی، وفای به عهد و ... در جامعه بیشتر باشد اعتماد اجتماعی افزایش می‌یابد. در واقع گسترش شبکه‌های روابط اجتماعی باعث می‌شود که اعضای جامعه به هم اعتماد کرده و با همدیگر بیشتر همکاری کنند بنابراین بایستی این شبکه را در بین مردم گسترش داد تا روابط عاطفی و ... در بین مردم بیشتر شود.

نهادها و سازمان‌های دولتی می‌توانند با عملکرد مطلوب خود و توجه به ضابطه و حذف رابطه‌ها و توجه به برابری اجتماعی افراد اعتماد مردم را به خود بالا برده و از این طریق میزان اعتماد اجتماعی را در جامعه بالا ببرند.

انجمن‌ها و سازمان‌های غیر دولتی باید تقویت و گسترش داده شوند زیرا که عضویت در این سازمانها اختیاری و از روی اراده فردی می‌باشد و فرد به طور داوطلبانه و نه از روی اجبار.

با توجه به همکاری و نوع دوستی که در این انجمن‌ها وجود دارد خود به خود بین افراد اعتماد ایجاد می‌شود. و زمینه برای افزایش اعتماد اجتماعی فراهم می‌گردد

منابع

- ۱- اجاقلو، سجاد، زاهدی، محمد جواد (۱۳۸۷)، اعتماد اجتماعی و عوامل موثر بر آن در بین شهروندان شهر زنجان، مجله جامعه‌شناسی ایران، شماره ۲، صص ۹۷-۱۲۵
- ۲- آزاد ارمکی، تقی، افسانه کمالی (۱۳۸۳)، "اعتماد، اجتماع و جنسیت (بررسی تطبیقی اعتماد متقابل در بین دو جنس)"، مجله جامعه‌شناسی، دوره پنجم، شماره دو، انتشارات انجمن جامعه‌شناسی ایران.
- ۳- الوانی، سید مهدی، دانایی فرد حسن (۱۳۸۰)، مدیریت دولتی و اعتماد عمومی، فصلنامه دانش مدیریت، سال چهارم، شماره ۵۵ صص ۲۷-۵
- ۴- باستانی، سوسن، کمالی، افسانه، صالحی، مریم (۱۳۸۷)، سرمایه اجتماعی شبکه و اعتماد متقابل بین شخصی، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی، شماره ۶۱، صص ۸۱-۴۱
- ۵- بیرانوند، علی (۱۳۸۶)، اعتماد زیر بنای کنش اجتماعی، ملاحظه شده در تاریخ ۱۳۸۹/۲/۱۶ در وبلاگ [www. bayran.blogFa.com/post-24.aspx](http://www.bayran.blogFa.com/post-24.aspx)
- ۶- پیوتر، زتومکا (۱۳۸۷)، اعتماد نظریه جامعه‌شناسی، ترجمه: غلامرضا غفاری، تهران، نشر شیرازه، چاپ دوم
- ۷- توسلی، غلامعباس. ۱۳۸۴. مفهوم سرمایه اجتماعی در نظریه‌های کلاسیک و جدید. نامه علوم اجتماعی شماره ۲۶
- ۸- خدایی، اکبری (۱۳۸۷)، عضویت در انجمن‌های داوطلبانه، الگوها و عوامل، فصلنامه علوم و تحقیقات، صص ۲۷-۴۸
- ۹- دواس، دی‌ای، (۱۳۸۶)، پیمایش در تحقیقات اجتماعی، ترجمه هوشنگ نایی، تهران، نشر نی، چاپ نهم
- ۱۰- رحمانی، محمود، کاووسی اسماعیل (۱۳۸۷)، اندازه‌گیری و مقایسه سرمایه اجتماعی در بخش‌های دولتی و خصوصی، پژوهش نامه مدیریت و سرمایه اجتماعی پژوهشکده تحقیقات استراتژیک شماره ۲۹، صص ۱۶۹-۱۲۷

- ۱۱- زین آبادی، مرتضی (۱۳۸۷)، تئوری‌ها و نظریات مربوط به اعتماد اجتماعی در جامعه، پژوهشنامه اعتماد اجتماعی پژوهشکده تحقیقات استراتژیک شماره ۱۶
- ۱۲- ساعی، علی (۱۳۸۶)، روش تحقیق در علوم اجتماعی، تهران، انتشارات سمت
- ۱۳- شارع پور، محمود. ۱۳۸۰. فرسایش سرمایه اجتماعی و پیامدهای آن. نامه انجمن جامعه شناسی تهران. نشر کلمه
- ۱۴- عباس زاده، محمد (۱۳۸۲)، "عوامل موثر بر شکل گیری اعتماد اجتماعی در بین دانشجویان"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تبریز
- ۱۵- عبدالملکی، احمد (۱۳۸۷)، بررسی اعتماد اجتماعی و عوامل موثر بر آن و چگونگی نقش رسانه در افزایش آن، ماهنامه پژوهش و سنجش شماره ۱۵
- ۱۶- قریشی، فخرالسادات، صداقت، کامران (۱۳۸۸)، بررسی نقش عوامل فرهنگی- اجتماعی مرتبط بر شکل گیری اعتماد اجتماعی شهروندان تبریز، مجله جامعه شناسی کاربردی دانشگاه اصفهان، شماره پیاپی ۳۶، صص ۷۵-۱۰۲
- ۱۷- قدیمی، مهدی (۱۳۸۶) بررسی میزان اعتماد اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن در بین دانشجویان دانشگاه‌های زنجان، پژوهشنامه علوم انسانی، شماره ۵۳، صص ۳۵۶-۳۲۵
- ۱۸- گیدنز، آنتونی، (۱۳۷۷)، پیامدهای مدرنیت، ترجمه محسن ثلاثی، تهران، نشر مرکز، چاپ دوم
- ۱۹- گیدنز، آنتونی، (۱۳۷۸)، تجدد و تشخص، ترجمه ناصر موفقیان، تهران: نشر نی، چاپ اول.
- ۲۰- منصوریان، محمد کریم، قدرتی، حسین، (۱۳۸۸)، اعتماد اجتماعی و تعیین کننده‌های آن، مجله جامعه شناسی کاربردی دانشگاه اصفهان، شماره پیاپی ۳۴، صص ۱۸۹- ۲۱۵
- ۲۱- ورسلی، پیتر (۱۳۷۳) "جامعه شناسی مدرن"، ترجمه حسن پویان، تهران، انتشارات چاپخش.
- ۲۲- یار محمد توسکی، مریم، توسلی، غلام عباس، (۱۳۸۴)، بررسی بنیادهای سرمایه اجتماعی با تاکید بر اعتماد اجتماعی، فصلنامه تخصصی جامعه شناسی، شماره ۴، صص ۲۷ - ۱۳

23 -Kazempour Abdolmohammad,(2006)Social Trust, Ethnic Diversity,and Immigrants: The Case of Canada PCERII Working Paper Series

24- 24- Roy J.Lewicki (2005) TrusT and disTrusT: www .abaneT.org/ abasTore /producTs/books /.../4740062chap22.pDF